

Повісті холодного моря

Про книгу

Збірка оповідань відомого польського письменника з Гданська Павела Хілле - це своєрідна приморська сага, герої якої прагнуть віднайти правду. Одні шукають її в Книзі Змін, інші - в книзі, написаній універсальною мовою, або в тому, що дрімає під поверхнею спогадів. Усіх їх характеризує самотність, і кожен здійснює найважливішу подорож у своєму житті, яка наближає до власної правди, до джерела, у якому все бере свій початок.

ПАВЕЛ ХІЛЛЕ

ПОВІСТІ
ХОЛОДНОГО
МОРЯ

«...На пляжі вона ніколи не помічала слідів людської присутності, тому почувалася тут у безпеці. Може, тому отой звук, який вона почула за спиною, так перелякав? Рипіння піщинок було виразним, щораз ближчим. Вона підвелася й, рвучко обернувшись, побачила його високу постать. Лишень за якийсь час, коли він зупинився в кількох кроках від неї, вона прикрила груди. Коли вона скрикнула, він усміхнувся, показав пальцем на її сукню й заслонив обличчя обома долонями, буркочучи при цьому дивне, незрозуміле речення. Вона бігла вздовж берега, розбризкуючи ногами воду. Подих перехопило. Вона впала в холодний мокрий пісок. Незнайомий наближався, тримаючи в руках сандалі. Вона знову зібралася тікати, підхопилася на ноги, а тоді він заступив їй дорогу й сказав щось, що вона частково зрозуміла: якщо вона йому не допоможе, то смерть нарешті знайде його тут або ще десь, дожене й забере в страшне місце.»

ВИДАВНИЦТВО

ISBN 978-617-614-262-1

9 786176 142621

ВИДАВНИЦТВО

ПАВЕЛ ХІЛЛЕ

ПОВІСТІ ХОЛОДНОГО МОРЯ

Павел Хілле

ПОВІСТІ ХОЛОДНОГО МОРЯ

З польської переклав Віктор Дмитрук

УДК 82-3
X 75

Хілле, Павел

Повісті холодного моря / Павел Хілле ; переклад із польської Віктора Дмитрука. – Чернівці : Книги – XXI, 2019. – 208 с.

ISBN 978-617-614-262-1

Збірка оповідань відомого польського письменника з Гданська Павла Хілле – це своєрідна приморська сага, герої якої прагнуть віднайти правду. Одні шукають її в Книзі Змін, інші – в книзі, написаній універсальною мовою, або в тому, що дремає під поверхнею спогадів. Усіх їх характеризує самотність, і кожен здійснює найважливішу подорож у своєму житті, яка наближає до власної правди, до джерела, у якому все бере свій початок.

BOOK INSTITUTE

©POLAND

Книгу видано за підтримки
© POLAND Translation Program
This publication has been supported by
the ©POLAND Translation Program

Перекладено за виданням:
P. Huelle. *Opowieści chłodnego morza*. – Kraków: Znak, 2008.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

Copyright © by Paweł Huelle

© Книги – XXI, 2019, *видання українською мовою*
© Віктор Дмитрук, 2019, *переклад*
© Анна Стьопіна, 2019, *обкладинка*

Зміст

Мімесис	7
Велосипедна пошта	47
Дибка – Рибка	61
Еланд	67
Доктор Чен.	96
П'ятнадцять келишків жандарма Поланке.	111
Абулафія	119
Втеча до Єгипту	126
Франц Карл Вебер.	137
Укель	174
Перше літо	196

Мімесис

I

Вона любила цю дорогу. Мох, що покривав дюни, був м'якенький, як килим. З обох боків у небо вистрілювали сосни, а між ними шуміла висока трава. Коли сонце пригрівало довше, ніж два-три дні, тут відчувався міцний, густий, як смола, запах ялівців. Великі й малі, часом із фантастично покрученими гривами, вони росли тут усюди, наче затримані в русі ельфи. Зовсім інакше, ніж там, над річкою, де стежка раз по раз губилася в торфовищі або болотистій глині, а з верболозів і вільшняка піднімалися хмари комарів. І хоча на море через дюни йти було довше, вона щороку ходила саме так. Бувало, що зустрічала сарну. Тоді на хвилю затримувалась, поки тварина, окинувши її поглядом вільготних очей, не зникла хутко в лісі. Зате дикі кролі й білочки повністю ігнорували її, наче ніколи не зазнали від людини нічого поганого. І вона ніколи не зустрічала тут Вільмана. Цілком інша справа над річкою, де він раніше випасав худобу. Там він заступав їй дорогу на вузькій стежці й промовляв завжди той самий дурнувятий віршик:

*Зима, весна, осінь, літо...
Чом панянка непривітна?*

Після чого витягав із кишені полатаних штанів шишку, камінчик або зів'ялу квітку й на широкій долоні підсував їй подарунок під ніс. Вона мала усміхнутися йому, взяти подарунок і покивати головою, що означало: «Ах, який же гарний сьогодні деньок, пане Вільман», а він тоді пропускав її так близько до себе, що вона відчувала запах його поту й кислий, неприємний подих. Одного разу простяг їй на долоні маленького крота. Звірятко було мертве. Перелякана, вона втекла через ліщиновий перелісок аж на болото.

Проте зараз вона не думала про Вільмана. Ліс кінчався на межі рухомих дюн, і з-за узвишся вона почула монотонний шум. Цей звук завжди сповнював її радістю: вона пішла швидше, а з горба, з якого видно було море, притьмом побігла вниз. І лишень на самому березі, де хвиля лизнула їй стопи, вона скинула сандалики, а потім швидким і рішучим рухом – сіру сукню. Хоча вода була ще холодна, плавала вона довго – як завжди, до обмілини й назад.

Коли вийшла на берег, сонце вже стояло досить високо. Її довге розпущене волосся висохло за кілька хвилин. Уп'явшись поглядом у горизонт, вона нерухомо сиділа на піску. Далеко, над гирлом річки, кружляли баклани. Починалося літо. Проте жоден човен, як і минулого року, не вплив у море. І жоден плуг не з'явився весною на польдері, між каналами. Вона, однак, почувалася тут у безпеці. На пляжі ніколи не помічала слідів людської присутності. А дорогою до села давно вже не проїжджав жоден запряг.

Може, тому отой звук, який вона почула за спиною, так її перелякав? Рипіння піщинок було виразним, щораз ближчим. Вона підвелася й, рвучко обернувшись, побачила його високу постать. Лишень за якийсь час, коли він зупинився в кількох кроках від неї, вона прикрила груди. Коли вона скрикнула, він усміхнувся, показав пальцем на її сукню й заслонив обличчя обома долонями, буркочучи

при цьому дивне, незрозуміле речення. Вона бігла вздовж берега, розбризкуючи ногами воду. Подих перехопило. Вона впала в холодний, мокрий пісок. Незнайомий наближався, тримаючи в руках сандалі. Вона знову зібралася тікати, підхопилася на ноги, а тоді він заступив їй дорогу й сказав щось, що вона частково зрозуміла: якщо вона йому не допоможе, то смерть нарешті знайде його тут або ще десь, дожене й забере в страшне місце.

Його речення не нагадували мови людей з міста. У нього був чужий акцент, він перекручував слова, а деякі вирази, які він вживав, були для неї зовсім незрозумілими. Проте він уже не викликав у неї страху. Жестами показала йому, що дару мови вона позбавлена. Звеліла йому йти за нею на безпечній відстані. Ані разу не озирнулася. Аж біля дому Дорнів, який стояв на краю села, поблизу підніжжя дюн і цвинтаря, на хвильку затрималася, перевіряючи, чи він не загубився. Він стояв, сховавшись за сосновим стовбуром. Вона вернулася й показала йому, що всі доми порожні. Навіть отой біля церкви, де взимку пересиджував Вільман. Він не міг чи не хотів зрозуміти цього. Кричав, щоб видала його відразу, бо він вже не має сил тікати й воліє померти тут, під деревом, аніж посеред села, де над ним знущатимуться й цькуватимуть собаками. Вона не вміла пояснити йому, що собак вже немає. І що поки не з'являться тут вантажівки, вони в безпеці.

Він сів, опершись на сосновий стовбур. У нього було гарне худе обличчя. Вона побачила, як з-під примружених повік по щоках котяться сльози. Вуста його весь час шептали те саме речення мовою, яка нічим не нагадувала мову людей з міста. Була якоюсь дивно м'якою, шелесткою і викликала довіру. Вона здогадувалася, що це молитва. Коли він розплющив очі, вона показала, щоб він терпляче чекав на неї. Він стежив за її швидкими, маленькими кроками, але навіть не підвівся з трави. Дивився, як вона зникає

за поворотом, піднімаючи на піщаній дорозі білі хмаринки пилюки.

Чисте блакитне небо перерізав ключ журавлів. Далеко над луками кричав шуліка. Ніхто не з'явився на повороті ані на дворищі найближчого дому. Лише коли сонце почало ховатися за дюнами, він побачив, як вона вертається в його напрямку. У першу мить він не зміг її впізнати: одягнена була в довгу, рівну сукню, перев'язане волосся прикривав лляний очіпок, а на ногах замість сандаликів мала смішні, високо зав'язані черевики.

Спершу вона поклала на траві невеличку білу скатертину. Потім вийняла з кошика коржики, печену рибу й пляшку з соком. Поки він їв, жадібно й незграбно, вона крадькома приглядалася до нього. Окрушки, навіть оті з землі, він зібрав у долоню й всмоктав ротом. Потім пив. Під кінець сказав щось про курку: летіла із закривавленим пір'ям, високо, щораз вище. Вона показала на пальцях, що має тільки три курки. І що не вб'є жодної, бо зимою не буде риби, ані навіть коржиків.

Ні, не про це, однак, йому йшлося. Десь у недалекій околиці він прокрався під дім рибалок і вполював курку. Однак боявся розпалити вогонь, і сире м'ясо, яке він з'їв, отруїло йому шлунок. Лежав у ямі, прикритий листям папороті. Під ранок третього хіба дня почув виразний шум моря. Він не хотів помирати в ямі, що смерділа відходами, де його гризли мухи й павуки. Рушив по м'якенькому, як килим, мохові аж до останньої дюни і там, з пагорба, побачив її, якраз коли вона виходила з води.

Розповідь вичерпала його сили. Він знову сперся головою об сосновий стовбур і дивився кудись просто себе, в невизначене місце. Вона поклала скатертину й пляшку в кошик. «Іди за мною», – показала.

Але він боявся, що люди, в яких він украв курку, напевно, пізнають у ньому злодія. Вона хотіла витлумачити

йому, що дім рибалки знаходиться далеко, не в цьому селі. І виглядає зовсім інакше, ніж їхні дома тут, поставлені сокирами Божих теслярів згідно з наказами Книги. Але як їй було переконати його? Він навіть не глянув на малюнок, який вона викреслила паличкою на піску.

Ситий і очужлий, він думав невідомо про що. Вона кинула в нього шишкою. Тоді він подивився на неї обома своїми темними як вугіль очима, які за мить, ідучи за рухом її долоні, помандрували в керунку помаранчевої кулі сонця. Він зрозумів цей жест. Завтра, коли сонце зійде з тамтого боку лісу, вона прийде сюди знову, сама.

Після теплого дня повітря укладалося невидимими шарами. Низько, біля самої землі, тягло холодом і вологою. Трошки вище тепліший повів дистилював аромати квітів і трав. І все це перекривав запах соснової хвої, що його ніс від моря вечірній бриз. Біля дому ван Дорнів, над яким якраз кружляли навколо гнізда лелеки, вона відчула легкий неспокій. Їй здавалося, що вона вже колись бачила лице незнайомця, в місті. Чи могла вона помилитися? І чи не мав рації Гарменшоон, коли в палких проповідях, які передували переломлюванню хліба, говорив про зіпсутість, гріх і смерть, які завжди приходять із міст? Так, як вантажівки. І люди, які носять зброю.

II

Свічок не було вже віддавна. А запас гасу, який вона збрала по домах, слід було зберегти на зиму. Тим часом, хоча вже й смеркло, відповідна кількість віршів мала бути прочитана. Інакше день не отримав би благословення і як такий запав би в ніщо. Щоправда, невеликий це був би гріх, але гріхи мали таку властивість, що скоєні раз – любили повторюватись. Якби зараз поряд із нею стояв батько, то вони могли б і не запалювати лампи.

Він знав Книгу мало не напам'ять і міг переповідати пророків з будь-якого місця. Але де він був зараз? Вона обережно запалила гніт і прочитала уривок з Ісаї, отой про заховані скарби й таємниці схованок. Потім, аби не марнувати гас, прикрутила лампу й лягла до ліжка. Сон, однак, не приходив, хоча день був завершений як належало. На домі Гельке погукувала сова. У шафі зашурхотіла миша. Легенький подмух вітру прилетів із моря й заколихав гілками в саду.

Того дня батько розбудив її рано, ще до сходу сонця. Вони сіли в човен Дорнів, між барилами з маслом і скринями з тканим полотном. Подорож тривала довго, спершу каналом, потім рікою вниз за течією, аж нарешті впливли в море. Вона запам'ятала велике сіре вітрило, яке напиналося під вітром, запам'ятала солоний смак крапель на губах і той дивний темно-червоний колір цегли, з якої були вибудувані в місті чи не всі доми, склади, крамниці й костели. Човен пришвартували біля набережної, пан Дорн мав на ньому заночувати, а вона з батьком і Рашеллю пішли в будинок родички Гарменшоона, яка гостинно їх прийняла. Спали вони з Рашеллю в одній кімнаті, а вранці батько забрав їх на базар, і тоді вже вона всьому дивувалася: вулицею мчав електричний трамвай, автомобілі гуділи як шалені, а люди не ходили, а бігали в усі боки, наче їм бракувало часу. На набережній, де вже з'явилися десятки інших човнів, батько і Дорн зайнялися торгівлею. Вони з Рашеллю могли відійти на кілька кроків, але їм не було дозволено ні з ким розмовляти – ні з чоловіком, ні з жінкою. Вона добре запам'ятала той момент: біля ятки, де стара кашубка розхвалювала камбалу, хтось торкнувся її руки, і вона раптом почула знайомий теплий голос:

– Це ти?

«Мій Боже, і так виглядає тепер моя сестра?» Вона перелякалася. Що скаже батько? А якщо її побачить Рашель?

Але Рашель зникла десь у юрбі, батько допомагав Дорнові, а сестра, її старша сестра Ганна, вела її під руку, засипала запитаннями, щохвилини цілувала в щоку й притискала до себе.

Вона й озирнутись не встигла, як вони опинилися на вузькій брукованій вуличці, якою торохкотіли кінні поводи. Потім сестри звернули кудись у подвір'я і за каштаном, біля чавунної помпи, увійшли в браму й рипучими від старості сходами – на другий поверх.

Вже у квартирі вона розповіла Ганні про гнів і гіркоту батька: викликаний Гарменшооном, він стояв посеред церкви й так, щоб усі чули його, повторював за старшим слова виключення. Жінки на галереї закривали обличчя, чоловіки скубали криси капелюхів, а потім запала така тиша, що чути було, як віск крапав на підлогу і як нетлі кружляли під стелею. Це було страшно. Після богослужіння батько не спав цілу ніч, а вранці, за сніданком, сказав:

«Тепер у мене тільки одна донька».

Про Ганну не можна було навіть згадувати, її ім'я, вкрите ганьбою, мало бути забуте в усіх общинах, уже назавжди. Але вона часто про неї думала. Чому Ганна втекла до міста? Чи була аж так дуже нещаслива з ними? Чи це правда, що чоловік, із яким вона живе в гріху, є втіленням диявола, як усі лютерани й католики? Чи не боїться того дня, коли прийде Господь? Адже за те, що вона вчинила, Він може не воскресити її тіла, а душа – навіки проклята – тультиметься в п'їтмі й ніколи не зазнає спокою.

Але Ганна не боялася нічого. А найменше – прокляття Гарменшоона. Казала, яка вона щаслива тут, де діється стільки цікавих речей. Людвік водить її в кіно, на дансінг, на прогулянки, а гріх, про який була мова, це чиста брехня: вона прийняла його віру, дала себе охрестити, й вони вінчалися в костелі. Адже ж Бог, на здоровий розум, не є менонітом, католиком, лютером, методистом чи

православним царем. На здоровий розум, усі ті верзіння, яким навчають старигани в їхній церкві, то страх перед світом, який змінюється, який чудесним чином мчить, як шалений, у незнане майбутнє.

Вона повинна була заткати собі вуха або вибігти на вулицю, повинна була остерегти сестру, які страшні речі та говорить, але не зробила цього. Ганна виглядала гарно, і навіть помада в неї на вустах не могла цього змінити. А водночас вона вміла бути такою чулою і забавною. Посадила її біля себе перед дзеркалом, зняла з неї очіпок і подавала свої капелюхи. Потім вони вийшли до міста, ходили по крамницях, їхали трамваєм, а в садочку кав'ярні, над самим морем, де жінки й чоловіки були одягнені в біле, пили лимонад.

– Хіба це грішне життя, – Ганна усміхалася до сестри, – робити те, що приносить тобі задоволення? Повинна й ти спробувати! Адже ви там живете ще в середньовіччі.

На щастя, скінчилося все тільки словами. Вона не піддалася намовам на кіно. Не глянула на жодного чоловіка. А коли вони повернулися додому і з'явився Людвік, вона привітала його так, як наказував звичай: з похиленою головою й опущеними донизу очима. Якби батько побачив її тоді, може, все поточилося б інакше? Може, його гнів не був би аж таким великим? Але батько прийшов значно пізніше, коли патефон грав танго і фокстроти, коли Людвік кружляв із Ганною по кімнаті, а над столом стояв запах сигар і рейнського вина.

– Ці люди забрали мою доньку, – сказав він поліцаєві. – Прошу розпочати офіційну процедуру.

Жандарм був збентежений. Він стояв на порозі, крутив у руках картуза, і було видно, що зовсім не прагне заглиблюватись у сліпі завулки родинних справ.

– А хіба хтось її тримає? – Людвік підсунув батькові стілець. – Це ж тільки відвідини сестри, хіба ні?

Однак запитання швагра повисло в повітрі, наче зайвий, нікому не потрібний викрутас, і таким залишилось у її пам'яті вже назавжди, як і вигляд стільця, який, стоячи посеред кімнати, заповнив цю довгу хвилину мовчання почуттям очевидної й абсолютної непотрібності.

Човен Дорнів давно вже відплив, тому вони пішли на Віслянський вокзал вулицею через розвідний міст. Якби ж він тільки схотів розповісти – не уникаючи гнівних слів, – який він обурений. Але батько всю дорогу мовчав, і навіть коли вони вже всілися в порожньому вагончику останнього потяга, який волочився в п'ятьмі пласкими, наче стіл, полями, перескакуючи час від часу греблю чи канал вузьким містком, навіть тоді, коли вони сиділи так близько одне до одного, вдивляючись у морок, що простягався за шибою неспішної вузькоколійки, не пролунало між ними жодне слово. Вона запам'ятала лампу, яка колихалася на останньому вагоні поїзда, що покидав порожню станцію. І довгу піщану дорогу, якою вони йшли кілька кілометрів додому.

Наступного дня вона мусила стати посеред церкви й голосно перед усіма визнати свою провину. Потім слухала повчання Гарменшоона. Чи не соромно їй було не послухатися батька? Чи не повинна вона відчувати огиду до людей, які вчиняють найтяжчий гріх і дозволяють охрестити себе вдруге? Чи не знає вона, що музика, алкоголь і вишукані одяжі – це вхід до пекла? Чи ж не чула вона ніколи про те, що до тих, які були виключені з общини, не вільно озватися навіть одним словом? А що вже казати про участь у їхніх згубних, розгнуданих розвагах? Чи достатньою мірою вона розкаюється? Чи усвідомлює, що наступним разом ніхто вже не буде її напучувати?

Коли він закінчив, вона мусила з похиленою головою повернутися на галерею і зайняти місце серед жінок. Розпочали сто тридцятий псалом: «З глибини я взиваю

до Тебе, о Господи!». Вона хотіла приєднатися до хору, хотіла бути одним із чистих, сильних голосів, які століттями, кожного дня злітали звідси просто перед лице Господа. Але коли вона відкрила уста, з її горла видобувся глухий, хрипкий стогін. Вона спробувала ще раз. Проте слова залишалися у неї всередині, наче замкнені на ключ. Відчуття цієї безпомічності було стократ гіршим, ніж страх, який вона відчувала, стоячи перед Гарменшооном.

«Це мине, – подумала вона, – це тимчасове».

Проте час цей тривав чотири роки, і зараз, коли вона лежала в порожньому домі, нездатна заснути через тягар спогадів, а також – із чого здавала собі справу – через темні, наче вугіль, очі незнайомця, то відчула наростаючу хвилю бунту й розпачу. Чи Бог і справді хотів покарати її аж так суворо? Якщо він був справедливий, то чому щось таке сталося не з Ганною, а саме з нею? І де був Господь, коли одного дня перед церквою з'явилися вантажівки й люди, які мали зброю? А може, правдивими були тільки речі, доми, тварини і рослини, вода, повітря, земля, сходи й заходи сонця, хмари й нічого більше?

На будинку Гельке знову загукала сова. В шафі зашурхотіла миша. Вітер зовсім стих – і раптом, у величезній тиші, яка накрила зараз дахи й дерева невидимою габою, пролунав, роздираючи пільму, страшний крик. Вона підійшла до вікна. Той, якого вона нагодувала, ішов, хитаючись, по дорозі. Вимахував руками, стискав кулаки, падав у пісок, не без труда підводився й знову кричав просто до зірок, наче там угорі був хтось, хто має його вислухати. Здалеку він виглядав як одурманений хмільним селюк, який після ярмарку збився з дороги і потрапив не так до чужого села, як до зовсім іншого світу.

Коли вона вийшла на дорогу, він лежав обличчям у піску, щось буркочучи собі під ніс. Уже не мав сил ані підвестися, ані тим більш марширувати далі. Коли вона нахилилася

над ним, делікатно торкнувшись його голови, то відчула, що ангел смерті – який вже довший час кружляв тут – безшелесно відступив у пітьму, пропустивши її під своїм невидимим крилом. Коли тягла важке, безвладне тіло просто до хати, її знову пронизав неспокій. Ніколи раніше не зустрічала вона цього чоловіка, а водночас не могла позбутися враження, що його лице, облите зараз слабким жовтавим світлом лампи, яка миготіла поряд із ліжком, що це лице не було їй незнайомим і що двоє палких темних очей вже колись уважно слідкували за нею. У неї, однак, не було часу замислитись над цим: коли вона знімала з нього, разом зі струпами й шаром бруду, блузу й штани, коли промивала відкриті рани, його тіло здригалося, повіки були прикриті, він маячив у гарячці, не хотів пити. Вона подумала, що якщо цей чужий помре, їй не обійтися без Вільмана. Сама вона не зробить труни, не опустить тіло в могилу.

III

Він усьому дивувався, хоча не показував цього й радше мовчав, ніж розпитував. Наприклад, одяг: скидалося на те, що тут усі чоловіки носили такі самі камізельки, які застібалися не на гудзики, а на шістнадцять незручних гачків. Темні сукняні штани або піджак, який нагадував старосвітський сурдут, також не належали до зручних. Він одягнув їх, коли вона разом із сорочками й білизною витягла з шафи батькові костюми. Натомість відмовився прийняти чорний капелюх і зробив це таким рішучим жестом, що її переляканий погляд, який він на мить перехопив, явно збентежив його. Потім, коли вона вела його селом, не міг зрозуміти, навіщо вони заходять у кожную хату, навіщо веде його по кімнатах, відчиняє двері, шукає шафи, наче чекає на його схвалення, хоча всі ті

приміщення, стодоли, кухні й спальні, так само як одяг у шафах, домашні причандали й усілякі дрібниці, були так між собою схожі. І чому її роздратувало, коли в останньому домі у відповідь на її явно питальний погляд і жест, який годі було зрозуміти, він легковажно знизав плечима?

Вона вибігла, залишивши його серед неясної присутності людей, які тут жили. Він несміливо торкнувся поверхні столу, пройшовся туди-сюди довгим покоем, потягнув пальцями по холодних кахлях печі. Нарешті зупинився біля вікна й чекав невідомо чого. Залита сонцем дорога була порожня. Жоден навіть найменший сільський гомін не порушував абсолютної тиші. Крізь зарослі травою грядки, крізь торішні тички від квасолі, крізь дикі, посохлі соняшники, крізь мох на підвіконні, пил на фрамугах, крізь інвентар, речі й повітря проникала явна, чимраз страшніша тінь запустіння. Якби хоч одна розбита шибка, повалений тин чи відкритий і не до кінця розграбований комод могли засвідчити те, про що він помалу почав здогадуватись, його неспокій не був би таким раптовим і сильним.

У нестримному пориві він рушив назад, від дому до дому, і тепер вже сам відчиняв двері за дверима, заглядав у спіжарні, комори й альтанки. Але предмети лежали тихо, байдуже, всі на своїх місцях, і цей жахливий спокій немовби приховував концентрований жах, який чигав у кожному закамарку. В молочарні, на краю села, куди він несміливо увійшов крізь рипучі ворота, цебрики, сита й черпаки стояли на полицях, наче за мить у дерев'яні діжі мало струменями поплисти молоко. Подібне відчуття охопило його в ткальні: коли йшов, повільно перетинаючи смуги світла, яке впадало в темне приміщення крізь вузенькі віконця в стелі, коли торкався нерухомих човників або легенько ворухив кросна, здавалося, що вся ця архаїчна машинерія почне стукати, фурчати, що зараз

з-поза стовпів вийдуть жінки в довгих і непрактичних сукнях або чоловіки в чорних капелюхах і оживлять це місце, в будь-який момент готове до щоденної праці. В кошику з лози спочивали суконні обрізки. На полиці лежала штука домотканого сукна. Пил, який піднімався з-під його пальців, крутився в сонячних променях чимраз швидше й вище, аж нарешті мільйони пилинок мчали й зникали вгорі під кроквами даху, де попри ясний день панувала суцільна темрява.

Мружачи очі, він вийшов на залиту блиском дорогу й замість того, щоб повертатися до будинків, пішов у бік дюн. І лишень коли помітив велике нерухоме крило вітряка, зупинився, вагаючись, чи не повернутися, але цікавість перемогла, і він подолав останні метри підйому, загрузаючи по кісточки в сипкому гарячому піску. Здивовано розглядав ремені трансмісії, зубчаті колеса, динамо й трансформатор, по яких так ніколи й не поплив струм. Хтось не закінчив тут робіт, про що свідчили мотки готового до вжитку дроту, ізолятори й розподільчі скриньки, що лежали під стінами.

Так, саме про це він хотів запитати, коли, втомлений спекою і вештанням, тихо увійшов до її дому. Терпляче прийняв підсунутий стілець і сів біля кухонного столу, але вона не слухала його коротких, виважених речень, після яких наставали довгі паузи, не збиралася розвіяти його сумніви, і він здивувався, коли замість тарілки чи миски з паруючою кашею вона поклала на столі товстий зошит, із якого вирвала наполовину чистий аркуш; так, його здивував її дитячий почерк, такий відмінний від виписаних у верхній частині сум рахунків, серед яких він краєчком ока помітив такі позиції: «скління – 4 гульдени 75 фенігів», а також «фарба на паркан – 2 гульдени 43 феніги» (що в сумі становило 7 гульденів і 18 фенігів, якщо він не помилився в додаванні); так, його здивував її погляд, який вона

перенесла з написаного якраз речення просто на нього – вимогливий, настійливий.

«Чоловік і жінка не можуть мешкати в одному домі, якщо вони не одружені, – читав, – або не родичі, ви мусите вибрати собі інший дім, інвентар є всюди, треба скопати город, розсаду я маю, щодня опівдні прошу прийти на обід».

Він лиш сказав:

– Так, звичайно ж. – І вона ще не закінчила писати наступне речення, як він вийшов, бурмочучи під носом: – Красенько тобі дякую, панночко.

Вона слідувала за ним через вікно. Він затримався біля обійстя Гельке, але після хвилинного вагання, наче зовсім не прагнув близького сусідства з нею, рушив далі й зник аж у домі Дорнів. Її здивувало, що він не виходив звідти добрі чверть години, бо якщо він вже там жив, то тепер міг і повинен був прийти на обід. Але не прийшов. Також і наступного дня, коли вона чекала із супом з кропиви, він теж не з'явився. Ясна річ, вона бачила його, коли він крокував із вершами до річки або коли крутився на городі, кругом сараю, але не із заступом у руках. Її все більше цікавило, чому він криється в лісі цілими ранками, що робить вечорами в домі, без свічок і нафти, самотній, як і вона.

Непомітно минав день за днем, і вона раптом усвідомила, що хоче почути звучання його голосу, що б воно там не значило, що сама прагне розповісти йому про все за допомогою паперу й олівця. Але їй бракувало відваги. Батько напевно був би радий, що вона допомогла йому, але візит до чужого – без вищої необхідності – міг означати тільки одне: порушення закону й новий гріх.

«І навіть якби занесла йому коржикки й гарбузовий салат?» – запитала сама себе, а тоді внутрішній голос одразу пригадав їй:

«Без свідків не зустрічається дівчина з чоловіком, якщо той не належить до родини».

Прийшлий тим часом поводив себе дивно. У городі не працював, спав зазвичай до полудня, потім пропадав десь над річкою чи в лісі, а вечорами – якщо не стукав молотком у сараї – сидів під великою липою Дорнів і, нерухомо вдивляючись у небо, чекав смеркання. Одного дня, коли вона розклалада простирадла в саду, він підійшов дуже тихо й залишив на ганку величенький згорток. Це був дикий кріль: випатраний, запечений і загорнутий у лопухове листя. Іншого разу вона знайшла на порозі мішок, повний риби: судаки, пліть і щупаки, випатрані, перекладені травою, – хоч було літо – запахи для неї осінню й минулим. Тільки як мала б вона розповісти про це? Про повні сіті, дим над водами й бочки, які чоловіки вкочували в спіжарні під час перших холодів? А крім того, яке було йому діло до таких справ?

Раптом вона відчула, що той давній світ, який зникав буквально на її очах, ніколи не відновиться в колишніх формах. Вона могла – як досі – втішатися надією, могла повторювати в думках пророцтво Гарменшоона про те, що справедливі повернуться до своїх домів, але саме зараз, коли різала шматки судака рівними білими пасмами, усвідомлена незворотність того, що сталося, породила в її душі хаос і сумнів.

Під вечір, із горщиком тушкованого м'яса під соусом (вистачило б того для двох родин), вона рушила до дому Дорнів. Однак голос, який вона почула зсередини, не належав незнайомцю. Вільман говорив голосно, без упину, а отой лише раз по раз запитував, так тихо, що навіть якби нахилила голову до відчиненого вікна, не розібрала б деталей, які зникали, наче комахи в теплих усеохопних сутінках. Вона не хотіла підслуховувати. А все ж, коли увійшла в прохолодні сіни, щось затримало її на порозі

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ